

BA

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ Θ. ΠΕΝΝΑ

6

ΠΕΤΡΟΣ Θ. ΠΕΝΝΑΣ

Τὰ Μέλη τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρῶν-Μελενίκου ἀπεφάσισαν νὰ ἀφιερῶσουν τὸν ὀριακὸ 10ο τόμο τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» στὸν πρόεδρο τῆς Ἑταιρίας καὶ ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν γενικὸ γραμματέα τῆς Πέτρο Θ. Πέννα, εἰς ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του, τόσο πρὸς τὴν ἴδια τὴν Ἑταιρία, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸ ἀρχαιότερο ἰδρυτικὸ μέλος, ὅσο καὶ πρὸς τὴν πόλη τῶν Σερρῶν καὶ τὸν εὐρύτερο Βορειοελλαδικὸ χῶρο.

Τὸ σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα ποὺ ἀκολουθεῖ δίνει γενικὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Π.Θ.Π., ἐνῶ ἡ ἐργογραφία του ἀποτελεῖ μάρτυρα τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς του γενικότερα.

Ὁ Πέτρας Θ. Πέννας ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα προσωπικότητα μὲ πολὺχρονη πνευματικὴ δράση καὶ πολυσχιδῆ κοινωνικὴ προσφορά.

Γεννήθηκε στὰ Ἄνω Πορῶνα Σερρῶν τὸ 1902. Οἱ δικοὶ του τὸν ἴδιο χρόνον ἐγκαταστάθηκαν στὶς Σέρρες, ὅπου καὶ τελείωσε τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ φοίτησε ὡς τὴν τρίτη τάξη τοῦ Γυμνασίου στὰ λαμπρὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς ὀνομαστῆς τότε αὐτῆς πόλης τοῦ Βορρᾶ.

Μὲ τὴ βουλγαρικὴ εἰσβολὴ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, ἡ οἰκογένειά του μετώκησε στὸν Πειραιᾶ καὶ ἐκεῖ τελείωσε τὸ Γ' Γυμνάσιο. Στὴ συνέχεια γράφηκε στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Ἡανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον του.

Διακόνησε μὲ ὑποδειγματικὸ τρόπο τὸ δικηγορικὸ λειτούργημα σὲ ὅλες τὶς κλίμακες τῆς Δικαιοσύνης (Τακτικὰ Δικαστήρια, Ἄρειο Πάγο, Συμβούλιο Ἐπικρατείας).

Παράλληλα μὲ τὴ δικηγορία, ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν πολιτικὴ. Οἱ Σερραῖοι τὸν τίμησαν, ἐκλέγοντάς τον δύο φορές βουλευτὴ τῆς πολὺπαθης περιφέρειάς τους.

Τὴν περίοδο 1946-1950 διετέλεσε Γενικὸς Γραμματέας τοῦ εὐαίσθητου καὶ ἰδιαίτερα σημαντικοῦ τότε Ὑπουργείου τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας. Τοῦ δόθηκε ἔτσι ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποδείξει τὶς ὀργανωτικὰς ἰκανότητές του καὶ τὴν ἀγάπην του στὸ συνάνθρωπο, ἐργαζόμενος ἄοκνα γιὰ τὴν ἀντιμετώπι-

ση δυσεπίλυτων και πειστικῶν προβλημάτων τῆς ἀρμοδιότητάς του, κατὰ τὴν ταραχώδη αὐτὴ περίοδο τῆς ἱστορίας μας.

Οὔτε ὅμως ἡ ἐπιτυχημένη σταδιοδρομία τοῦ νομικοῦ, οὔτε ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὴν πολιτικὴ ἦταν δυνατὸ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν Π.Θ.Π. σὲ βαθμὸ ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς πληρότητας. Προικισμένος μὲ σπάνια πνευματικὰ προσόντα, ἔστρεψε ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς τὰ ἐνδιαφέροντά του στὸ χῶρο τῆς γενέτειρας, γεμάτος νοσταλγία καὶ ἀγάπη γι' αὐτὴ τὴ γῆ, ποὺ ἱστορικὲς συγκυρίες τὸν ἀνάγκασαν νὰ στερηθεῖ. Ἔτσι οἱ Σέρρες, ὁ νοσταλγικὸς χῶρος μιᾶς χαμένης βιοτικῆς πραγματικότητας, γίνονται τὸ ἐπίκεντρο τῶν πνευματικῶν ἀναζητήσεών του. Ἰδιαίτερα τὸν ἐνδιαφέρει ἡ ἱστορία τῆς πόλης καὶ τῆς εὐρύτερης περιφέρειας. Ἐπιδίδεται λοιπὸν συστηματικὰ στὴν ἐξερεύνηση τοῦ χώρου αὐτοῦ.

Ἐπισημαίνοντας τὸ κενὸ ποὺ παρουσίαζε ἡ τοπικὴ ἱστορία κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας καὶ παραλείποντας τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν ἀσχοληθεῖ ὁ Εὐάγγ. Στράτης καὶ ὁ Π. Παπαγεωργίου, προχώρησε στὸ ἀνεξερεύνητο τμήμα τῆς νεότερης ἱστορίας.

Τὸ ἐγχείρημα δὲν ἦταν εὐκόλο. Ἐπρεπε νὰ ἐργαστεῖ συστηματικὰ καὶ ἐπίπονα. Ἔτσι, ὑλικὸ διασκορπισμένο σὲ πολυποίκιλες καὶ δυσπρόσιτες πηγὲς συγκεντρώθηκε μὲ ὑπομονή, εἰδήσεις ἐλλειπεῖς καὶ ἀσαφεῖς ἐπακριβώθηκαν, πληροφορίες ἀμυδρὲς ἐλέγχθηκαν.

Καρπὸς τῆς μακρόχρονης προσπάθειάς του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν Σερρῶν. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς των ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, 1383-1913». Ἐκδόθηκε τὸ 1938 καὶ ἐπανεκδόθηκε, ἐπηρεξημένη, τὸ 1966 (σχῆμα 8ο, σελίδες 542).

Τὸ ἔργο ἐγίνε εὐμενέστατα δεκτὸ καὶ φάνηκε ἀπὸ τὴν πρώτη ἤδη ἔκδοση ἡ ἀξία του γιὰ τὴ σερραιολογία. Γράφει χαρακτηριστικὰ ὁ Φ. Μιχαλόπουλος στὴν «Καθημερινή» τῆς 13ης Ἰουλίου 1938, γιὰ τὴν πρώτη ἔκδοση: «Ὁ κ. Πέννας εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ συστηματικὰ καὶ μεθοδικὰ ἐγκαινίασε τὶς ἐργασίες γιὰ τὴν Μακεδονία καὶ πρέπει νὰ ἐξάρουμε ἰδιαίτερα τὸ σημεῖο τοῦτο τῶν προσπαθειῶν του. Ἐδωσε ἕνα γενναῖο καὶ φωτεινὸ παράδειγμα εὐσυνειδησίας, φιλοπονίας καὶ καθήκοντος ἀπέναντι ὄχι μόνο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδος του, μὰ κι ὀλόκληρης τῆς Μακεδονίας (...). Μὲ τὴν ἴδια θερμότητα γράφει καὶ ὁ Ν. Μέρτζος στὸν «Ἑλληνικὸ Βορρᾶ» τῆς 25ης Ἰανουαρίου 1967, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς β' ἔκδοσης: «Πρόκειται γιὰ ἀληθινὴ ἱστορία, ἡ ὁποία ἐκτείνεται χάρις στὴν βαθύνοια, τὴν προσοχὴ καὶ τὴν ἀκάματη ἀγάπη τοῦ συγγραφέως σ' ὅλη τὴν ἱστορικὴ ζωὴ τῶν Σερρῶν (...). Μὲ πλουσιώτατη βιβλιογραφία καὶ πλῆθος δυσευρήτων πηγῶν, ὁ Π. Πέννας ἰχνογραφεῖ μὲ συναρπαστικὲς λεπτομέρειες τὴ ζωὴ τῶν

Σερρών». Καὶ ὁ Τ. Ἄθ. Γριτσόπουλος βιβλιοκρίνοντας τὸ ἔργο, στὸ περιοδικὸ «Μνημοσύνη», τόμ. Α' (1967), σελ. 359-363, ἐπιλέγει: «Εἶναι λοιπὸν ἀξιέπαινος ὁ Π.Θ.Πέννας διὰ τὴν Ἱστορίαν τῶν Σερρῶν. Αὐτὴ πιστεύομεν ὅτι θ' ἀποβῆ ἐντρυφήμα τῶν ὑπερηφάνων Σερραίων (...)

Ἐξίσου σημαντικὸ ἔργο μὲ τὴν «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» εἶναι ἡ πρωτοβουλία ποὺ ἀνέλαβε μαζὶ μὲ ἄλλους διακεκριμένους Σερραίους γιὰ τὴ σύσταση ἐνὸς φορέα, μὲ ἔργο τὴν ἐνασχόληση γύρω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ παράδοση τῶν Σερρῶν σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις της. Δημιουργήθηκε ἔτσι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1952 ἡ «Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρία Σερρῶν - Μελενίκου», τῆς ὁποίας, σύμφωνα μὲ τὸ ἰδρυτικὸ καταστατικὸ, «σκοπὸς ἔσται ἡ περισυλλογὴ καὶ διάσωσις τοῦ Ἱστορικοῦ, Ἀρχαιολογικοῦ, Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ ὕλικου, ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη τῆς τε προγενεστερᾶς ἀλλὰ καὶ συγχρόνου ἱστορίας, τῆς λαϊκῆς τέχνης καὶ πάσης κοινωνικῆς ἐκδηλώσεως, ὡς καὶ ἡ διατήρησις καὶ περισυλλογὴ τῶν παλαιῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων, ἀπάσης τῆς περιοχῆς τοῦ πάλαι ποτὲ Σαντζακίου Σερρῶν καὶ τῶν ἐπτὰ αὐτοῦ Καζάδων».

Ἡ προσφορὰ τοῦ Πέννα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας εἶναι ἀνεκτίμητη. Παραμερίζοντας προσωπικὲς φιλοδοξίες, δὲν δίστασε νὰ παραχωρήσει σ' αὐτὴ τὸν τίτλο τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐκδίδει τὸ 1938. Τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» ἔκτοτε, ὡς ἐκδοτικὸ πλεόν ὄργανο τῆς Ἑταιρίας, ἔγιναν πολύτιμη κιβωτὸς τοῦ σερραϊκοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ, μὲ τὴν πληθώρα τῶν μελετῶν κλπ. ποὺ φιλοξενοῦν. Καὶ στὸν τομέα αὐτὸν ὁ Π.Θ.Π. στάθηκε πρωτεργάτης, ὄχι μόνον μὲ τὴ συνεχῆ συγγραφικὴ παρουσία του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ κάθε τόμου, κινούμενος μὲ σύνεση καὶ νοικοκυροσύνη μέσα στὶς περιορισμένες οἰκονομικὲς δυνατότητες τῆς Ἑταιρίας. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴ εὐτύχησε νὰ ἔχει συνεργάτες ἀξίους, ἰδιαίτερα τὸν Νατάλη Πέτροβιτς καὶ τὸν Τρ. Θεοδωρίδη, οἱ ὅποιοι μοιράζονταν μαζὶ του τὶς φροντίδες τῆς ἔκδοσης.

Ἐκτενέστερη ἀναφορὰ στὸ συγγραφικὸ ἔργο καὶ τὶς ἄλλες δραστηριότητες τοῦ Π.Θ.Π. (συμμετοχὴ σὲ συνέδρια, διαλέξεις, συνεντεύξεις, ὀργάνωση ἐκδηλώσεων κλπ.) εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ τὸν εὔρει ἀντίθετο.

Γι' αὐτὸ περιορίζομαστε στὶς παραπάνω μόνον γραμμές, παραθέτοντας στὴ συνέχεια τὴν ἐργογραφία του σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόμο τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», ποὺ τιμητικὰ τοῦ ἀφιερώνεται.

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΑΗΣ δ. Φ.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΕΝΝΑ*

1. *Ἡ δημοτικὴ ποίηση στὸ νομὸ Σερρῶν*. Ἐφημ. «Πρόοδος» Σερρῶν, 1934 (σὲ συνέχειες).
2. *Ἱστορία τῶν Σερρῶν*. Ἀπὸ τὴς ἀλώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς των ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, 1383-1913. Ἀθήναι 1938. Ἐκδοσις δευτέρα, βελτιωμένη καὶ ἐπισημασμένη, Ἀθήναι 1966.
3. *Σερραϊκὰ Χρονικά, τεύχος Α΄*, Ἀθήναι 1938. (Περιέχει: Α΄ «Τὸ χρονικὸν τῶν Σερρῶν» τοῦ Παπασυναδινοῦ, μετ' εἰσαγωγικῆς μελέτης. Β΄ «Ὁ Θρήνος» ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Παπασυναδινοῦ, μετ' εἰσαγωγικῆς μελέτης).
4. *Ἀνατολικομακεδόνες ἀποικοὶ ἐν Αὐστρουγγαρία*. Ἐφημ. «Καθημερινή» Ἀθηνῶν, 12-9-1938.
5. *Ὁ Δημήτρης Καλαμβακίδης καὶ τὸ ἐν Μελενίκῳ τυπογραφεῖόν του*. Ἡὼς, τεύχ. 29-30 (1940), σελ. 40.
6. *Ὁ Ἐμμανουὴλ Παππᾶς καὶ ἡ συμβολὴ τῶν Σερραίων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821*. Ἡὼς, τεύχ. 30-31 (1940), σελ. 37-38.
7. *Τὸ Κοινὸν Μελενίκου καὶ τὸ Σύστημα Διοικήσεώς του. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας*. Ἀθήναι 1946 (Ἐκδοσις Ἑταιρείας πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων).
8. *Ὁ Μακεδὼν Ἀναστάσιος Πολυζωίδης ὡς πολιτικός, ὡς δικαστὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος τῶν Γραμμάτων*. Σερραϊκὰ Χρονικά 1 (1953), σελ. 5-65.
9. *Ἐριδες περὶ τὴν κοινοτικὴν ὀργάνωσιν τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Σέρραις Ἐξαρχίας τῶν Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης (1891-1892)*. Σερραϊκὰ Χρονικά 2 (1957), σελ. 5-66.
10. *Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Μελενίκου. Ὁ Ἀναστάσιος Παλλατίδης καὶ τὰ χειρόγραφα του*. Σερραϊκὰ Χρονικά 2 (1957), σελ. 67-125.
11. *Ἀθανάσιος Χρ. Φυλακτὸς (1860-1924)*. Σερραϊκὰ Χρονικά 2 (1957), σελ. 291-293 [Νεκρολογία].
12. *Β. Λαούρδα, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ 1907*. Σερραϊκὰ Χρονικά 3 (1958), σελ. 7-13: *Εἰσαγωγή ὑπὸ Π. Πέννα*.

* Παραλείπονται πολυάριθμα ἄρθρα, ποὺ δημοσιεύθηκαν σὲ ἐφημερίδες, κυρίως τῶν Σερρῶν.

13. *Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς μνήμην Νίκου Παναγιώτου. Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀγρινίου κατὰ τὴν 14ην Ἰουλίου 1957. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 3 (1958), σελ. 147-156.*
14. *Οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοι τοῦ Γυμνασίου Σερρῶν. Σερραϊκὰ Γράμματα Α' (1959), σελ. 7-11.*
15. *Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Παναγιώτου (Ἀλεξάνδρου) Δαγκλῆ (...). Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 97-101: Εἰσαγωγή καὶ σημειώσεις ὑπὸ Π.Θ. Πέννα.*
16. *Προσφώνησις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ὡς ἀκαδημαϊκοῦ τοῦ Οὐμβέρτου Ἀργυροῦ. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 270-274.*
17. *Ἐπικήδειος λόγος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 312-314.*
18. *Ἡ Μητρόπολις Νευροκοπίου 1900-1907 (...). Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 327-328 [Βιβλιοκρισία].*
19. *Ἰω. Π. Μαμαλάκη, Ἡ ἐπανάστασις στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1821 (...). Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 328-330 [Βιβλιοκρισία].*
20. *Ν. Μπάλλα, Ἱστορία τοῦ Κρουσόβου (...). Σερραϊκὰ Χρονικὰ 4 (1963), σελ. 330-331 [Βιβλιοκρισία].*
21. *Μελένικος. Ὁ Ἀκρίτας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ. Ἀθήναι 1964. (Ἐκδοσις Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Βορείων Ἑλλήνων).*
22. *Ταξίδι στὰ περασμένα. Σέρρες. Ἡ ὁμορφὴ πολιτεία τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. (Σὰν ἱστορία καὶ σὰν παραμῦθι). Λῆμμα στὴ «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαιδεία Νέων Χάρη Πάτση», Τόμος «Ἑλλάς Β'», σελ. 308-321. Ἀθήναι 1965 (= Πανσερραϊκὸ Ἡμερολόγιο, τόμ. 8ος, 1982, σελ. 129-163).*
23. *Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Μελενίκου. 1) Τὸ Κτηματολόγιον τοῦ Κοινοῦ Μελενίκου. 2) Κατάλογος Δωρητῶν καὶ Εὐεργετῶν τοῦ «Κοινοῦ» καὶ τῶν Ἐκπαιδευτηρίων. Χρῆστος Μάνου-Μανασῆς Ἡλιάδης. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 5 (1969), σελ. 89-122.*
24. *Ἀθανάσιος Παπαφωτίου (1870-1948). Σερραϊκὰ Χρονικὰ 5 (1969), σελ. 785-788 [Νεκρολογία].*
25. *Σύντομος ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρίας Σερρῶν - Μελενίκου κατὰ τὴν εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 7-10.*
26. *«Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα». Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 233-261 [Ὁμιλία].*

27. *Ὁ Ἀθανάσιος Φωτιάδης καὶ ἡ συμβολή του εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Ὡδείου Σερρῶν «Ὁρφεύς»*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 293-309.
28. *Ἐπικήδειος εἰς τὸν θάνατο Νατάλη Πέτροβιτς*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 321-323 [βλ. καί: «Πρόοδος» Σερρῶν 4.11.71, «Σερραϊκὴ Φωνή» 8.11.71].
29. *Ἰσαὰκ Λαυρεντίδη: 1) Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐγκατάστασις τῶν ἐκ Πόντου Ἑλλήνων. 2) Τὰ πεπρωμένα τῆς Φυλῆς νέα ἱστορικὴ ἀφετηρία. 3) Ἡ κατὰ τὸ 1895-1907 μετοικεσία Ἑλλήνων Ποντίων τοῦ Καυκάσου εἰς τὴν Ἑλλάδα*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 332-339 [Βιβλιοκρισίαι].
30. *Γ. Β. Καφταντζῆ, Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν καὶ τῆς περιφερείας της. (Ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 339-341 [Βιβλιοκρισία].
31. *Εὐαγγ. Παπαθανασίου, Ἱστορία τῆς Νιγρίτης (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 341-343 [Βιβλιοκρισία].
32. *«Ἑλληνο-Βελγικὴ Ἐπιθεώρησις (...)*». Σερραϊκὰ Χρονικὰ 6 (1973), σελ. 343-345 [Βιβλιοκρισία].
33. *Ὁ Στρυμὼν καὶ τὰ παραγωγικὰ ἔργα τῆς πεδιάδας τῶν Σερρῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 7 (1976), σελ. 91-114.
34. *Ὁ Μακεδονικὸς Ἄγων στὴν περιοχὴ τῆς Ζίχνας*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 7 (1976), σελ. 165-186 [Ὁμιλία].
35. *Ἡ ἱστορικὴ παρουσία τῆς Βισαλτίας καὶ τῆς Νιγρίτας καὶ ἡ προσφορὰ τους στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 7 (1976), σελ. 195-220.
36. *Κ. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες καὶ τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἐδεσσα τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 7 (1976), σελ. 245-247 [Βιβλιοκρισία].
37. *Ἐπιστολαὶ Ἀναστασίου Πολυζωίδου πρὸς Καποδίστριαν καὶ Ἰ. Γεννατῶν*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 8 (1979), σελ. 69-82.
38. *Θεοδ. Κ.Π. Σαράντη, Τὸ χωριὸ Περιβόλι Γρεβενῶν (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 8 (1979), σελ. 252-257 [Βιβλιοκρισία].
39. *Καλλ. Παπαθανάση - Μουσιοπούλου, Λαογραφικὰ Θράκης (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 8 (1979), σελ. 257-259 [Βιβλιοκρισία].
40. *Π. Παπαρούνη, Τουρκοκρατία (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 8 (1979), σελ. 259-260 [Βιβλιοκρισία].
41. *Πεπραγμένα μιᾶς τριακονταετίας (1952-1982)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 9 (1982-83), σελ. 3-13.

42. *Τὸ χρονικὸν τῆς φωτιᾶς*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 9 (1982-83), σελ. 119-184 [βλ. καὶ «Πρόοδος» Σερρῶν, 28 Ἰαν. 1952].

43. *Ἡ ἔθνικὴ καὶ πολιτιστικὴ προσφορὰ τῆς σερραϊκῆς οἰκογένειας Ἀθανασίου Φ. Παπαφωτίου*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 9 (1982-83), σελ. 286-293.

44. *Κων. Β. Χιώλου, Ἡ Ἀλιστράτη Σερρῶν (...)*. Σερραϊκὰ Χρονικὰ 9 (1982-83), σελ. 298-299 [Βιβλιοκρισία].

45. *Ἡ ὀργάνωση τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα στὴν περιοχὴ τοῦ Σαντζακίου Σερρῶν*. Πρακτικὰ Συμποσίου Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 433-443.

46. *Τὰ ἄνω Πορτῖα Σερρῶν. Τὸ διαμάντι τοῦ Μπέλες*. (Ἱστορία καὶ Λαογραφία). Ἀθήνα 1989.